

4

Huomioitavia asioita -tiivistelmät

Tiivistelmiin on koottu selvityksessä esiin nousseita keskeisiä asioita, joita eri toimijoiden olisi hyvä ottaa työssään tai toiminnassaan huomioon. Pääasiassa ammattilaisista koostuneet kehittämistyöryhmät ovat osallistuneet tiivistelmien laatimiseen. Sen vuoksi ne sisältävät joiltain osin myös täydentäviä huomioita, jotka eivät kysely- ja haastatteluai-
neistosta tulleet esille.

Huomioitavaa näkövammaisten kuntoutusohjaajien työssä!

- Aivoterveysteen vaikuttavien asioiden kokonaisuuden huomioiminen on tärkeää. Keskustelun tukena voi käyttää tarkistuslistaa (liite 8), jonka mukaan kartoitetaan aivoterveysten eri osa-alueet.
- Näkövammaisen henkilön haasteita ovat liikumisen rajoittuminen, heikentynyt ravitsemus ja yksinäisyys. Asiakkaan kanssa on hyvä etsiä ratkaisuja aivoterveellisen elämän toteuttamiseen. Yhteistyö läheisen ja avustajan kanssa on suositeltavaa.
- Kokonaistilanteen arviointi ja siihen liittyvä muistioireiden tunnistaminen (liite 9) onnistuu parhaiten kotikäynnillä. Tutussa ympäristössä mahdolliset muistiongelmät voivat tulla paremmin esille kuin vastaanotolla, jossa saattavat korostua huonosta näöstä johtuvat haasteet. Ennen tapaamista on hyvä tarkistaa taustatiedoista, onko asiakkaalla muistisairausdiagnoosi.
- Näkövammaisyhdistykset tarjoavat tietoa ja vertaistukea (Näkövammaisten liitto 2021.) Kuntoutusohjaajalla on keskeinen rooli näkövammaisten ohjaamisessa yhdistysten tarjoaman tuen piiriin. Yhteydenottoluvan (liite 10) käyttäminen helpottaa yhdistykseen ohjaamista. Asiakkaalta pyydetään lupa hänen yhteystietojensa välittämiseen paikalliseen näkövammaisyhdistykseen, josta otetaan myöhemmin häneen yhteyttä. Yhteystietojen välittämisessä on huomioitava tietosuoja sekä sovitava, miten käytännössä toimitaan.

- Asiakkaalle tulee perustella apuvälineiden käytön tarpeellisuus, mikä lisää motivaatiota apuvälineen käyttämiseen. Apuvälineen varhainen käyttöönotto varmistaa, että käyttö opitaan ennen mahdollisten muistioireiden ilmenemistä.
- Näkövammaisen läheinen/avustaja on tärkeä henkilö arjen toiminnoissa, tiedonvälittäjänä ja aivoterveellisen elämän mahdollistajana.
- Läheisiä/avustajia tulee kannustaa olemaan mukana apuvälineen käytön ohjauksessa, jotta hän osaa opastaa ja motivoida näkövammaista henkilöä apuvälineen käytössä.
- Läheisiä tulee kannustaa olemaan mukana asiakastapaamisissa tiedon saamiseksi, jos asiakas antaa siihen luvan. Yhteinen keskustelu auttaa ymmärtämään kokonaistilannetta sekä hahmottamaan avun ja tuen tarpeita.
- Jos avustaja on mukana asiakastapaamisessa, kuntoutusohjaaja voi opastaa myös avustajaa asiakkaan tukemisessa.
- Läheisen jaksamiseen tulee kiinnittää huomiota. Läheistä kannattaa ohjata tarvittavan tuen piiriin esimerkiksi sopeutumisvalmennukseen tai vertaistukitoimintaan. Omaishoitajayhdistykset tarjoavat tukea läheisille ja lisäksi näkövammaisen muistisairaana läheisille on tarjolla tukea paikallisissa Muistiluotsikeskuksissa. (Muistiliitto 2021.)

Huomioitavaa muistihoitajien työssä!

- Näkövammaisen muistitestiin on varattava riittävästi aikaa. Näköön ja kuuloon liittyvät mahdolliset vaikeudet on hyvä selvittää jo sovitessa muistitestin tekemisestä.
- Kutsussa on hyvä muistuttaa, että asiakas ottaa mukaan tarvittavat näön ja kuulon apuvälineet. Myös läheisen mukana oloa suositellaan.
- Heikkonäköisen asiakkaan muistitestin tekemistä voi helpottaa luku-TV:n käyttö joko asiakkaan kotona tai vastaanotolla, jos siihen on mahdollisuus. Piirtämis- ja kirjoitustehtäviin kannattaa käyttää paksua mustaa tussia. Lisäksi testimateriaalia voi tarvittaessa suurentaa.
- Näkemiseen liittyvissä asioissa yhteistyö näkövammaisten kuntoutusohjaajan kanssa auttaa asiakkaan kokonaistilanteen tukemisessa.
- Näkövammaisen arjessa selviytyminen perustuu muistiin enemmän kuin näkeville, jolloin muistioireet lisäävät avuntarvetta merkittävästi.
- Näkövammaisen muistisairaana lääkityksen onnistuminen tulee varmistaa. Siihen vaaditaan usein tarkempaa seurantaa kuin näkeville.
- Moniammatillisen yhteistyön merkitys kasvaa, kun näkövammaisella henkilöllä on muistisairaus.

- Läheisille tulee tarjota tietoa, vertaistukea ja palveluita jaksamisen tueksi, koska näkövammaisen muistisairaus lisää perheen kuormitusta.

→ Paikalliset muisti- ja omaishoitajayhdistykset tarjoavat tukea läheisille. (Muistiliitto 2021, Omaishoitajaliitto 2021.)

Huomioitavaa Muistiluotsikeskusten työntekijöiden toiminnassa!

- Näön ja kuulon vaikeudet on hyvä selvittää uuden asiakkaan kanssa etukäteen, jotta voidaan huomioida ryhmätoimintaan osallistuvan henkilökohtaiset tarpeet.

- Näkövamma yhdessä muistisairauden kanssa lisää läheisen tiedon ja vertaistuen sekä muiden palvelujen tarvetta, jolloin moniammatillisen yhteistyön merkitys korostuu.

- Muistiluotsikeskusten työntekijöiden kannattaa tiedottaa toiminnastaan paikalliseen näkövammaisyhdistykseen, koska heidän toimintaansa osallistuu näkövammaisia muistisairaita. Näkövammaisella muistisairaalla tulee olla mahdollisuus osallistua Muistiluotsin toimintaan tarvittaessa myös avustajan tai läheisen kanssa.

- Muistiluotsikeskusten työntekijöiden sekä näkövammaisyhdistysten ja näkövammaisten kuntoutusohjaajien välinen yhteistyö mahdollistaa osaamisen jakamisen. (Näkövammaisten liitto 2021, Näkövammaisen palveluopas 2020.)

→ Näkövammaisyhdistykset tarjoavat tietoa näkövammaisen avustamisesta, palveluista ja apuvälineistä.

→ Näkövammaisyhdistyksille on hyvä jakaa tietoa erityisesti aivoterveystestistä, muistista, muistisairaasta kohtaamisesta ja läheisen tukemisesta

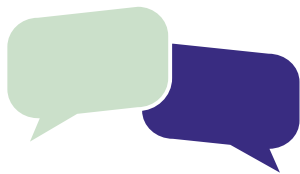
Huomioitavaa näkövammaisyhdistysten toiminnassa!

- Kerhoissa on hyvä keskustella aivoterveellistä elintavoista. Keskustelun tueksi on Kiikarissa aivoterveys -hankkeessa tehty kuunnelmia ja muuta äänimateriaalia. (Mikkelin seudun Muistiry 2021.)

→ Ulkopuolisten asiantuntijoiden pyytäminen kerhoihin voi helpottaa esim. päihdeasioiden puheeksi ottamista.

- Yhteistyön tekeminen paikallisen Muistiluotsikeskuksen kanssa mahdollistaa molempuolisen osaamisen vaihdon.

→ Aivoterveysten tukemiseen, muistiasioihin, muistisairaasta kohtaamiseen ja muistisairaasta läheisen tukemiseen liittyvää osaamista löytyy Muistiluotsikeskuksista. (Muistiliitto 2021.)

- Sosiaali- ja terveysalan oppilaitoksien ja näkövammaisyhdistyksien yhteistyöllä voidaan lisätä opiskelijoiden osaamista näkövammaisuudesta ja näkövammaisen tuen tarpeista.

→ Näkövammaisyhdistykset voivat tarjota kokemustietoa näkövammaisuudesta sekä yhdistysten toiminnasta.

- Yhteistyötä kuntoutusohjaajien kanssa tiivistää yhteydenottoluvan (liite 10) käyttöönotto. Näkövammaisten kuntoutusohjaaja välittää asiakkaan suostumuksella yhteystiedot näkövammaisyhdistykseen, josta otetaan myöhemmin yhteyttä asiakkaaseen.

- Yhteistyö läheisten kanssa on tärkeää näkövammaisen henkilön ikääntyessä ja tuen tarpeiden lisääntyessä.

→ Osallistuessaan näkövammaisyhdistysten toimintaan läheiset ja avustajat saavat tietoa apuvälineistä ja palveluista.

→ Yhteistyö läheisten kanssa helpottaa muistitutkimuksien tarpeen selvittämistä ja tutkimuksiin ohjaamista.

→ Läheisiä voi ohjata ottamaan yhteyttä Muistiluotsin tai omaishoitajaliiton vertaistukitoimintaan. (Muistiliitto 2021, Omaishoitajaliitto 2021.)

Huomioitavaa vapaaehtoistoiminnassa!

- Näkövammaisen henkilön tukena voi olla sekä henkilökohtainen avustaja että vapaaehtoinen. Vapaaehtoinen ei ole avustaja.

- Vapaaehtoisen roolit ja tehtäväkuva on oltava kaikkien osapuolien tiedossa erityisesti silloin, kun näkövammaisella on myös henkilökohtainen avustaja.

- Vapaaehtoinen voi toimia saattajana esimerkiksi lääkärinvastaanotolla. Vapaaehtoinen ei kuitenkaan toimi tiedonvälittäjänä, eikä voi täyttää asiakkaan esitietolomaketta, jos henkilö ei pysty itse kysymyksiin vastaamaan. Vapaaehtoisella on vaitiolovelvollisuus.

- Vapaaehtoinen ei hoida asiakkaan raha-asioita.

- Vapaaehtoistoiminnan koordinaattorin on arvioitava, onko asiakkaan tilanne sellainen, jossa vapaaehtoinen voi tavallisen ihmisen tiedoin ja taidon toimia.

- Vapaaehtoistoiminnalla voidaan tukea näkövammaisten henkilöiden aivoterveellisiä elintapoja. Vapaaehtoisten koulutuksessa on hyvä olla tietoa asiakkaan aivoterveiden tukemisesta sekä muistiystävällisestä kohtaamisesta.

- Vapaaehtoistoiminnalla voidaan tukea läheisen jaksamista. Jos vapaaehtoinen on huolissaan läheisen jaksamisesta, hänen on ilmoitettava huolestaan vapaaehtoistoiminnan koordinaattorille, joka arvioi muiden tukimuotojen tarvetta.